

## OPS M1-28: Vaara-alueet

### Määräyksen tausta ja säädösperusta

Määräysmuutoksessa toteutetaan vuodelle 2023 esitetyt muutokset määräyksen OPS M1-28 liitteeseen 1, jossa esitetään pysyvät, rajoittamattoman ajan voimassa olevat vaara-alueet koordinaatteina. Itse määräystekstiin ei ole tehty muutoksia.

Vaara-alue on alue, jonne ilma-aluksen päällikön harkinnan mukaan voidaan lentää, mutta alueen status kertoo, että sillä voi olla ilmailulle vaarallista toimintaa. Ilmailulle vaarallisen toiminnan harjoittaminen edellyttää vaara-alueen aktivoimista. Vaara-alueita koskevaa ilmailumääräystä ja sen liitettä tulee aina lukea yhdessä ilmailulain, ilmatilan hallintaa ohjaavan käsikirjan (ASM-toimintakäsikirja) sekä Suomen ilmailukäsikirjan (AIP) kanssa kokonaiskuvan saamiseksi.

Vaara-alueella tapahtuva toiminta voi olla vaaraksi myös muulle ilmailulle kuin ilma-alusten lentämiselle, kuten laskuvarjohyppy- tai varjoliitotoiminnalle. Määräyksessä on kuitenkin pitäydytty EU:n yhteisten lentosääntöjen (SERA)<sup>1</sup> mukaisessa määritelmässä, jonka mukaan vaara-alueella tarkoitetaan rajoitetaan määrättyä ilmatilaa, jossa voi määräaikoina tapahtua lennolla oleville ilma-aluksille vaarallista toimintaa. Vaara-alueet on silti syytä huomioida myös muun ilmailutoiminnan suunnittelussa.

Vaara-alueita varataan muun muassa puolustusvoimien, purjelentojen, hätäraketiammuntojen ja miehittämättömien ilma-alusten käyttöön. Vaara-alueella tapahtuvaa toimintaa voi olla esimerkiksi miehittämättömän ilma-aluksen käyttäminen näköyhteyden ulkopuolella (nk. BVLOS-toiminta). Toiminnasta miehittämättömillä ilma-aluksilla säädetään EU-asetuksessa 2019/947<sup>2</sup> sekä määrätään kansallisesti valtion miehittämättömän ilmailun osalta määräyksessä OPS M1-35. Näissä vaatimuksissa lähtökohtana on, että miehittämätön ilma-alus väistää muita ilma-aluksia. Pääsäännöstä voidaan kuitenkin poiketa toimittaessa erikseen varatulla alueella, kuten vaara-alueella.

Nyt tehtävät muutokset perustuvat Puolustusvoimien esityksiin. Puolustusvoimat on esittänyt pientä muutosta Pahkajärven vaara-alueisiin Kouvolaissa ja Mäntyharjulla sekä uusia vaara-alueita nykyisten alueiden itä-, pohjois- ja luoteispuolelle. Esitysten perusteena ovat lennokkitoiminnan ja ilmasta maahan -yhteistoiminnan harjoittelun tarpeet sekä näiden oletettu lisääntyminen tulevaisuudessa. Puolustusvoimat esitti myös perustettavaksi uusia pysyviä vaara-alueita UAV-koulutustarpeisiin liittyen (Säkylän Pyhäjärvi, Pöytyän Raasi, Oripää A ja B). Lisäksi Kuhmossa sijaitsevan Vuosangan ampuma-alueen ilmailun rajoitusalueen (EFR118) ympärille ja osin päälle on esitetty perustettavaksi kaksi pysyvää vaara-aluetta, joiden perusteena ovat Kainuun prikaatin MUAS-toiminnan (puolustusvoimien miehittämätön ilmailu) tarpeet taistelun- ja ampumarjoituksissa. Tavoitteena on vähentää tilapäisiä ilmatilavarauksia (TEMPO D-alueet) taisteluharjoituksia varten. Uudet vaara-alueet perustetaan ja muutokset toteutetaan esitysten mukaisesti.

<sup>1</sup> Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 923/2012, annettu 26 päivänä syyskuuta 2012, yhteisistä lentosäännöistä, lennonvarmistuspalveluja ja -menetelmiä koskevista operatiivisista säännöksistä sekä täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 1035/2011 ja asetusten (EY) N:o 1265/2007, (EY) N:o 1794/2006, (EY) N:o 730/2006, (EY) N:o 1033/2006 ja (EU) N:o 255/2010 muuttamisesta (EUVL L 281, 13.10.2012, s. 1–66).

<sup>2</sup> Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2019/947, annettu 24 päivänä toukokuuta 2019, säännöistä ja menetelmistä miehittämättömien ilma-alusten käytössä (EUVL L 152, 11.6.2019, s. 45–71).

Liikenne- ja viestintävirasto antaa määräyksen ilmailulain (864/2014) 11 c §:n nojalla. Pykälän mukaan Liikenne- ja viestintäviraston määräyksellä tai päätöksellä voidaan osoittaa tilapäisesti alle vuoden pituiseksi määräajaksi vaara-alueeksi alue, jossa vaihtelevasti määräaikoina saatetaan harjoittaa ilma-alusten lentoturvallisuuden vaarantavaa toimintaa. Toiseksi säädösperustana on ilmailulain 57 §, jonka perusteella virasto voi antaa turvallisuuden edellyttämiä tarkempia määräyksiä muun muassa lennon suunnittelusta ja valmistelusta sekä lennon suorittamisesta ja toiminnasta lennon aikana.

Tämän määräyksen vastainen toiminta voi olla rangaistavaa liikenneturvallisuuden vaarantamisena tai törkeänä liikenneturvallisuuden vaarantamisena rikoslain 23 luvun 1 tai 2 §:n mukaisesti, siten kuin ilmailulain 175 §:ssä säädetään, tai ilmailurikkomuksena ilmailulain 178 §:n mukaisesti. Ilmailulain 57 §:n mukaan ilma-aluksen tai laitteen päällikön on ennen lennon aloittamista varmistauduttava siitä, että ilma-alus tai laite on lentokelpoinen ja että lento on muutoinkin valmisteltu säännösten ja määräysten mukaisesti. Päällikön on huolehdittava siitä, että lento suoritetaan turvallisesti ja että lennolla noudatetaan säännöksiä ja määräyksiä. Ilmailulain 178 §:n mukaan se, joka rikkoo lain 57 §:ssä ilma-aluksen tai laitteen päällikölle säädettyä velvollisuutta lennon valmistelusta ja suorittamisesta, on tuomittava ilmailurikkomuksesta sakkoon, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta. Ilma-aluksen päällikölle asetettujen velvollisuuksien laiminlyönti voi johtaa myös ilmailulain 14 luvun mukaisiin hallinnollisiin seuraamuksiin, joita ovat huomautus, varoitus tai viime kädessä lupakirjan peruutus.

## Määräyksen valmistelu

Ilmatilarakenteita päivitetään vuosittain ASM-toimintakäsikirjassa kuvatun menetelyn mukaisesti. ASM-toimintakäsikirja on ilmailulain 107 §:ssä tarkoitettu ilmatilan hallintaa ohjaava käsikirja, joka sisältää ilmatilan joustavan käytön menetelmät. Sen mukaisesti ilmailun sidosryhmät ovat voineet esittää muutosesityksiä ilmatilarakenteisiin 15.5.2022 mennessä.

Toimitettujen muutosesitysten pohjalta Fintraffic Lennonvarmistus Oy on valmistellut vuodelle 2023 ilmatilapaketin. Vaara-alueiden muutosten lisäksi paketissa käsitellään myös ehdotetut muutokset mm. ilmailun rajoitusalueisiin, tilapäisiin erillisvarausalueisiin (TSA), tilapäisiin ilmatilavarausalueisiin (TRA) ja transponderivyöhykkeisiin (TMZ). Rajoitusalueiden sekä TSA-, TRA- ja ADIZ-alueiden muutokset julkaistaan valtioneuvoston asetuksessa ilmailulta rajoitetuista alueista (930/2014), jonka valmistelusta vastaa liikenne- ja viestintäministeriö. Transponderivyöhykkeet julkaistaan Traficomien ilmailumääräyksessä OPS M1-31.

Määräyshanke käynnistettiin 22.8.2022 julkaistulla määräyshankepäätöksellä. Määräysluonnos on valmisteltu Liikenne- ja viestintävirastossa virkatyönä. Nyt tehtävät muutokset perustuvat Puolustusvoimien esityksiin. Määräyksellä perustettavista uusista ja muutettavista vaara-alueista järjestettiin sidosryhmien kuulemiseksi lausuntokierros vuoden 2023 ilmatilamuutospaketin yhteydessä 6.10.-11.11.2022.

## Lausuntopalaute

Lausunnon määräysluonnoksesta antoivat Ilmavoimien esikunta, Joensuun Ilmailukerho ry sekä yksi yksityishenkilö. Ilmavoimien esikunta totesi olleensa mukana määräysluonnoksen valmistelussa sekä luonnoksen olevan valmistellun mukainen. Lisäksi puolustusministeriö, Rajavartiolaitos ja sisäministeriö ilmoittivat, ettei niillä ole lausuttavaa määräysluonnokseen.

Joensuun Ilmailukerho ja yksityishenkilö vastustivat lähes saman sisältöisissä lausunnoissaan Vuosangan ampuma-alueen (EFR118) ympärille ja osin päälle perustettavia uusia pysyviä vaara-alueita ja vaativat alueen pysyvän vain tarvittaessa

NOTAMilla suljettavana ainakin 1.5.–15.8. välisenä aikana, koska ne aiheuttavat haittaa purjelentotoiminnalle.

Traficom toteaa, että uudet vaara-alueet eivät jatkossakaan tule olemaan koko ajan aktiivisena, vaan ne aktivoidaan tarvittaessa NOTAMilla. Lisäksi vaara-alueelle on mahdollista lentää ilma-aluksen päällikön harkinnan mukaan. Yhteys vaara-alueella toimivaan Puolustusvoimien yksikköön saadaan toimintojen koordinoitua varten puhelimitse tai VHF-radiolla, joten lennot voidaan yhteen sovittaa helposti. Näin ollen Traficom katsoo, ettei uusista vaara-alueista aiheudu kohtuutonta haittaa purjelentotoiminnalle.

Saadut lausunnot ja Traficomien vastaukset niihin ilmenevät tarkemmin liitteenä olevasta kommenttikoosteesta.

## Arvio määräyksen vaikutuksista

Alueiden muuttaminen edellyttää muutoksia ilmailukarttoihin, minkä johdosta Fintraffic Lennonvarmistus Oy uusii ne. Ilmailijoille aiheutuu kustannuksia uusien karttojen hankkimisesta. Kunkin alueen ilmailukartta maksaa muutamia kymmeniä euroja.

Vuosangan, Pyhäjärven, Raasin ja Oripään vaara-alueet ovat aiemmin olleet perustettuina tilapäisinä vaara-alueina (Tempo-D), joten toiminta näillä alueilla ei käytännössä määräysmuutoksen myötä muuttuisi. Kuitenkin Puolustusvoimille aiheutuu vähäistä kustannussäästöä ja hallinnollinen taakka vähenee, kun tilapäisiä vaara-alueita ei tarvitse perustaa toistuvasti erikseen. Tilapäisen vaara-alueen perustamisesta Liikenne- ja viestintävirasto perii 320 euron maksun.

Vaara-alueella saa ilma-aluksen päällikön harkinnan mukaan lentää, mutta silloin kun vaara-alue on aktivoituna, on otettava huomioon että siellä saattaa tapahtua lennolla oleville ilma-aluksille vaarallista toimintaa. Näin ollen pysyvien vaara-alueiden perustaminen ei suoraan rajoita alueella toimivien ilmailukerhojen ja lentopaikkojen toimintaa, mutta toimintojen yhteensovittaminen on huomioitava lennonvalmistelussa ja lennon aikana. Yhteys vaara-alueella toimivaan Puolustusvoimien yksikköön saadaan toimintojen koordinoitua varten puhelimitse tai VHF-radiolla.

Vaara-alueet toteutetaan niiden toimijoiden esityksestä, jotka harjoittavat kyseisellä alueella ilmailulle mahdollisesti vaaraa aiheuttavaa toimintaa. Alueet varmistavat osaltaan lentoturvallisuutta, kun lentäjät saavat tiedon tällaisesta toiminnasta ja vaara-alueet merkitään ilmailukarttoihin. Muutoksella ei ole vaikutusta Liikenne- ja viestintäviraston toimintaan muutoin kuin siltä osin, että vaara-alueiden muutoksista on tiedotettava.

Määräyksellä ei ole vaikutuksia ympäristöön, esteettömyyteen, yhdenvertaisuuteen eikä tasa-arvoon.

## Yksityiskohtaiset perustelut

Pahkajärven osalta tehdään Maavoimien esityksestä vähäinen muutos nykyisiin pysyviin vaara-alueisiin sekä perustetaan uusia vaara-alueita nykyisten alueiden itä-, pohjois- ja luoteispuolelle. Perusteluna ovat lennokkitoiminnan ja ilmasta maahan (A/G) -yhteistoiminnan harjoittelun tarpeet sekä näiden oletettu lisääntyminen tulevaisuudessa.

Vaara-alueutta Pahkajärvi laajennetaan luoteiskulmasta. Laajennuksella korvataan valtioneuvoston asetuksella toteutettava rajoitusalueen EFR112B pienentäminen (uusi tunnus EFR135B). Lisäksi alueen korkeusraja nostetaan FL 195:een A/G-toiminnan ja ilmatilan hallinnan helpottamiseksi. Alueella EFD112B Pahkajärvi siirretään yksi kulmapiste alueiden EFR112B ja EFD112A muutosten vuoksi, millä on hyvin pieni vaikutus alueen itäreunaan.

Lisäksi perustetaan uudet vaara-alueet EFD162A-E Pahkajärvi Puolustusvoimien tarpeisiin esim. miehittämättömän ilmailun, valorakettitoiminnan ja A/G-toiminnan harjoitteluun. Alueiden käyttötarpeiksi on arvioitu vaihtelevasti muutamia kertoja vuodessa.

Maavoimien esityksestä perustetaan myös pysyvät D-alueet Pyhäjärvi, Raasi sekä Oripää A ja B UAV-toiminnan koulutustarpeisiin. Nykyinen Oripään vaara-alue D130A jaetaan kahteen osa-alueeseen, jotka molemmat ovat sekä siviili- että sotilastoimijoiden varattavissa olevia yhteiskäyttöalueita. Oripään ja Raasin alueella UAV-koulutus on lisääntynyt. Pyhäjärven päälle tuleva D-alue mahdollistaa yhteistoiminnan esim. Järvipelastajien kanssa. Pääosin Pyhäjärven päälle tulevan D-alueen koordinoinnista on sovittu edellisen Tempo-D alueen varauksen yhteydessä Kauttuan ilmailukerhon kanssa keväällä 2020. Oripään D-alueiden osalta on sovittu yhteistoiminnasta Oripään lentokentän päällikön sekä Turun ilmailukerhon kanssa. Edellä mainitut alueet ovat olleet edelliset kaksi vuotta (2020 - 2021) tilapäisinä vaara-alueina (Tempo-D).

Vuosangan ampuma-alueen ilmailun rajoitusalueen (EFR118) ympärille ja osin päälle perustetaan kaksi pysyvää D-aluetta, joiden perusteena ovat Kainuun prikaatin MUAS-toiminnan tarpeet taistelu- ja ampumarjoituksissa. Menettelyllä pyritään myös vähentämään tilapäisiä ilmatilavarauksia (TEMPO D-alueet) taisteluharjoituksiin liittyen. Jatkossa ilmatila voitaisiin varata käyttöön NOTAM-ilmoituksella. Mahdollista ilmatilarakenteen muutosta ei ole koordinoitu paikallisten toimijoiden kanssa. Perustettavien alueiden vaikutus muuhun lentotoimintaan arvioidaan vähäiseksi.

## **Määräyksen aikataulu**

Muutettu määräys annetaan alkuvuodesta 2023 ja se tulee voimaan AIRAC-päivänä 20.4.2023, jolle muutkin ilmatilamuutokset keskitetään.

## **Määräyksestä viestiminen**

Lopullinen määräys julkaistaan Finlex-säädöstietopankissa ja Traficomilmailumääräyskokoelmassa. Määräyksen muuttumisesta tiedotetaan viraston verkkosivuilla sekä sähköpostitse ilmailun sääntelyn jakelulistalle ilmoittautuneille ja muille ilmatilamuutosten sidosryhmille.

## **LIITTEET:**

Kommenttikooste